

Sygn. akt I CSK 429/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Antoni Górski

w sprawie z powództwa Gminy W.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Środowiska i Kompanii Węglowej S.A. w K.

o ustalenie nieważności umowy,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 6 marca 2008 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 stycznia 2007 r., sygn. akt VI ACa (...),

oddala skargę kasacyjną; odstępuje od obciążenia strony powodowej kosztami postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powodowe trzy Gminy wystąpiły wobec Skarbu Państwa - Ministrowi Środowiska i (...) Spółce Węglowej S.A. w R. (następcą prawnym tej Spółki jest obecnie Kompania Węglowa S.A. w K.) z powództwem o ustalenie, że tzw. umowa o restrukturyzację zobowiązań pieniężnych z tytułu opłat eksploatacyjnych z dnia 6 marca 2002 r. w części

umarzającej zadłużenie (...) Spółki Węglowej SA. w wysokości 3.353.381,45 zł z odsetkami jest nieważna, ponieważ umowa ta naruszała przepisy ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węglowego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 ze zm. cyt. dalej jako „ustawa z dnia 28 listopada 1998 r.”).

Sąd Okręgowy oddalił powództwo, ustalając następujący stan faktyczny.

W dniu 6 marca Skarbu Państwa – Minister Środowiska i R.(...) Spółka Węglowa S.A. zawarli umowę o restrukturyzację zobowiązań pieniężnych z tytułu opłat eksploatacyjnych powstałych przed dniem 1 stycznia 2000 r., należnych od Kopalni Węgla Kamiennego „1.(...)” w W. KWK „1.(...)” postawiona pozostała w stan całkowitej likwidacji, a w dniu 22 sierpnia 2001 r. majątek tej Kopalni został przejęty przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń SA. (SRK S.A.) Umowa ta miała na celu tzw. restrukturyzację finansową (...) Spółki Węglowej S.A. (RSW S.A.) na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 1998 r. W umowie określono m.in. wysokość zadłużenia RWS S.A. wobec trzech powodowych Gmin z tytułu tzw. opłat eksploatacyjnych ustalonych decyzjami do dnia 22 sierpnia 2001 r., tj. do dnia przejęcia kopalni „1.(...)” przez SRK S.A. W § 3 umowy znalazło się oświadczenie Ministra Środowiska, złożone na podstawie art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego (...) (Dz. U. z 200001 r., nr 1 poz. 17 b ze zm., cyt. dalej jako „ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r.”), zgodnie z którym wskazane w umowie zobowiązania główne wraz z odsetkami do dnia przejęcia KWK „1.(...)” przez SRK S.A. są umorzone. W ocenie Sądu Okręgowego, strona powodowa nie wykazała tego, że KWK „1.(...)” postawiona została w stan likwidacji, a był to podstawowy wymóg przyjętego w ustawie z dnia 26 listopada 1998 r. trybu finansowej restrukturyzacji kopalni. Oznacza to ważność umowy z dnia 6 marca 2002 r.

Apelacja strony powodowej (trzech Gmin) została oddalona. Sąd Apelacyjny stwierdził, że sporna umowa została zawarta na podstawie przepisów art. 5 ust. 2 a pkt 2 e w zw. z art. 13 c ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. Przepis pierwszy wprowadzony został do ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. ustawą nowelizującą z dnia 15 grudnia 2000 r. (art. 1 pkt 4 lit. b tej ustawy). Art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r., wbrew stanowisku strony powodowej i mimo powołania go w umowie z dnia 6 marca 2002 r., nie miał w ogóle zastosowania w rozpatrywanej sprawie. Przepis ten rozszerza zastosowanie ustawy z dnia 28 listopada 1998 r. i umożliwia umarzanie zobowiązań kopalń, które już wcześniej – przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z 2000 r. –

zostały przejęte przez spółki restrukturyzacyjne. Celem ustawodawcy było oddłużenie kopalni znajdujących się w likwidacji i przejętych przez spółkę restrukturyzacyjną po wejściu w życie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. oraz kopalń przejętych przed wejściem w życie tej ustawy. Chodziło zatem o objęcie większej grupy kopalń programem restrukturyzacyjnym (częściowym oddłużeniem).

Analizując to, czy istniał podmiot kwestionowanej umowy (kopalnia objęta likwidacją), Sąd Apelacyjny doszedł do konkluzji pozytywnej i stwierdził, że w dniu 6 marca 2002 r. podmiotem tym była Kopalnia Węgla Kamiennego „1.(...)” Postawiono ją w stan całkowitej likwidacji. Fakt ten został wykazany przez stronę pozwaną.

Sąd Apelacyjny zastanawiał się także nad tym, czy istniał sam „przedmiot” umowy z dnia 6 marca 2002 r. Chodziło mianowicie o istnienie zobowiązania KWK „1.(...)” wobec m.in. powodowych Gmin, powstałych przed dniem 1 stycznia 2000 r. W okresie do ponownego wyodrębnienia KWK „1.(...)” ze struktur (...) Spółki Węglowej S.A. i oddzielenia tej jednostki organizacyjnej od KWK „M.(...)”, zobowiązana z tytułu opłat eksploatacyjnych wobec gmin górniczych powstawały jedynie w stosunku do podmiotu KWK „M.(...)”, mimo że dotyczyły wydobywania węgla kamiennego przez KWK „1.(...)”, a następnie ponownie weszły w skład powołanej KWK „1.(...)”. W związku z funkcjonowaniem w badanym okresie jedynie zakładu górniczego Ruch „1.(...)”, stanowiącego część ograniczającą KWK „M.(...)”, w decyzjach administracyjnych (ustalających wysokość opłat eksploatacyjnych) nie dokonano wymiaru opłat dotyczących KWK „1.(...)”. Skoro umowa z dnia 6 marca 2002 r. odnosiła się do umorzenia zobowiązania KWK „1.(...)”, które w rzeczywistości jednak nie istniały, to jest ono umową wprawdzie ważną, ale bezskuteczną z racji braku jej przedmiotu, tj. zobowiązań KWK „1.(...)” wobec powodowych gmin górniczych.

W skardze kasacyjnej Gminy W. (skargi kasacyjne pozostałych Gmin zostały odrzucone) podnoszono zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. zarzut naruszenia art. 5 ust. 2a pkt 2 e ustawy z dnia 26 listopada 1998 r., art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. w zw. z art. 58 § 1 k.c. oraz art. 353¹ k.c. Skarżąca Gmina wносиła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy przez ustalenie, że umowa z dnia 6 marca 2002 r. w części umarzającej zadłużenie spółki wobec skarżącej Gminy jest nieważna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Nie można podzielić sugestii strony skarżącej, że umowa o restrukturyzację z dnia 6 marca 2002 r. jest sprzeczna z art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. i

art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. Trafnie zauważył Sąd Apelacyjny, że art. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. rozszerzał zastosowanie ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. w tym sensie, aby umożliwić umorzenie zobowiązań tych kopalń, które już przed wejściem w życie ustawy nowelizacyjnej z dnia 15 grudnia 2000 r. zostały przejęte przez tzw. spółki restrukturyzacyjne w celu restrukturyzacji finansowej (art. 13 a ustawy z dnia 26 listopada 1998 r.). Jeżeli przejęcie kopalni przez spółkę restrukturyzacyjną następowało po wejściu w życie ustawy nowelizacyjnej z dnia 15 grudnia 2000 r. (tj. po dniu 8 lutego 2001 r.), będą miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 26 listopada 1998 r., przy czym – zgodnie z art. 5 ust. 2a tej ustawy – umorzenie zobowiązań (wskazujących w tym przepisie) następuje z dniem przejęcia.

Zasadniczy problem tkwi jednak w tym, czy umowa restrukturyzacyjna z dnia 6 marca 2002 r., obejmująca m.in. zadłużenie z tytułu opłat wobec strony skarżącej (Gminy W., pkt 1 umowy) może być uznana za skuteczną wobec tej Gminy w świetle przepisów ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. z tej racji, że wspomniana Gmina nie była jednak stroną tej umowy. Jako strony umowy wskazany został natomiast Skarb Państwa – Minister Środowiska i (...) Spółka Węglowa S.A (podmiot objęty restrukturyzacją finansową).

2. Zasadniczym celem ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. jest m.in. stworzenie niezbędnych instrumentów do osiągnięcia rentowności przez przedsiębiorstwa górnicze (art. 1 ustawy). Instrumentami tymi posłużono się w związku z tzw. postępowaniem oddłużeniowym tych przedsiębiorstw. Podstawowe znaczenie w tej mierze mają przepisy zawarte w rozdziale 2 tej ustawy (art. 4 – 11), regulujące „restrukturyzację finansową przedsiębiorstw górniczych”. Można ustalić zasadnicze cechy tej restrukturyzacji. Obejmuje ona przedsiębiorstwa górnicze, a zatem ma charakter restrukturyzacji przewidzianej w określonym sektorze gospodarczym. Jej przedmiotem są „zobowiązania pieniężne przedsiębiorstw górniczych wraz z odsetkami” (art. 4 ust. 1 ustawy), m.in. wobec gmin górniczych z tytułu opłat i kar należnych tym gminom (art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy). W ustawie określono także metodę dokonania restrukturyzacji finansowej (art. 4 ust. 2 pkt. 1-5). Polega ona m. in. na umarzeniu w całości lub w części tych zobowiązań (art. 4 ust. 2 pkt 1 ustawy). W literaturze podnosi się, że omawiana restrukturyzacja obejmuje zindywidualizowane zobowiązania obciążające przedsiębiorstwo górnicze, a nie grupy takich zobowiązań (restrukturyzacja zindywidualizowana przedmiotowo, a nie ogólna, charakterystyczna, np. dla postępowania układowego). Świadczy o tym m. in. podmiotowe ukształtowanie stron

umowy przewidzianej w art. 8 ustawy (umowa wierzyciela z dłużnikiem – przedsiębiorstwem górniczym).

W ustawie przewidziano szczególną procedurę restrukturyzacyjną dla zadłużonych przedsiębiorstw górniczych, określoną jako tzw. postępowanie oddłużeniowe (art. 7 i 8 ustawy). W literaturze podkreśla się, że chodzi tu o szczególne postępowanie, do którego nie mogą mieć zastosowania przepisy k.p.a. Podstawowe reguły zainicjowania i prowadzenia tego postępowania uregulowano przede wszystkim w art. 7 ustawy. Postępowanie oddłużeniowe wszczyna się na wniosek zadłużonego przedsiębiorstwa górniczego złożony wierzycielowi w określonym w ustawie terminie. Integralną część wniosku stanowi program naprawczy przedsiębiorstwa, zawierający sposób osiągnięcia przez przedsiębiorstwo dodatniego wyniku finansowego ze sprzedaży węgla i propozycje restrukturyzacji tego przedsiębiorstwa. Do wniosku powinien być dołączony też m.in. program likwidacji kopalni (art. 77 ust. 4 i art. 14 ustawy). Program naprawczy opiniuje minister właściwy do spraw gospodarki, m.in. po uzyskaniu stanowiska zarządów gmin górniczych, na których terenie znajduje się przedsiębiorstwo górnicze.

Zasadniczym etapem tzw. postępowania oddłużeniowego jest zawarcie umowy między dłużnikiem i wierzycielem, uwzględniającej zasady wszczęcia i prowadzenia tego postępowania, przewidziane w ustawie (art. 8 ustawy). Umowa ta określa warunki realizacji restrukturyzacji przedsiębiorstwa górniczego (tzw. umowa restrukturyzacyjna). Uczestniczący w postępowaniu oddłużeniowym dłużnik powinien spełnić warunki szczegółowo wymienione w art. 8 ust. 2 ustawy. W ustawie określono też skutki zawarcia umowy restrukturyzacyjnej (m.in. wstrzymanie wykonania zawartych i niewykonanych umów, porozumień i decyzji dotyczących niektórych kategorii zobowiązań; zawieszenie postępowania egzekucyjnego do czasu zakończenia postępowania oddłużeniowego, art. 8 ust. 4; niemożność ogłoszenia upadłości dłużnika w okresie prowadzenia postępowania oddłużeniowego art. 8 ust.; niemożność ogłoszenia upadłości przedsiębiorstwa restrukturyzacyjnego nabywającego kopalnię od przedsiębiorstwa górniczego, art. 8 ust. 8).

3. Z przepisów ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. wynika, że w ramach postępowania oddłużeniowego dochodzi do zawarcia dwóch zasadniczych umów: umowy restrukturyzacyjnej (umowy o restrukturyzacji, art. 8 ust. 1 ustawy) i umowy o zbyciu jednostki organizacyjnej przedsiębiorstwa górniczego (por. art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r.) na rzecz spółki restrukturyzacyjnej, określonej w art. 13a tej

ustawy. Obie te umowy powołane zostały w art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 26 listopada 1998 r.. Sądy meriti ustaliły, że zawarcie umowy o restrukturyzację z dnia 6 marca 2001 r. [pomiędzy (...) Spółką Węglową S.A. – przedsiębiorstwem górniczym] i Skarbem Państwa – Ministrem Środowiska poprzedziła umowa sprzedaży kopalni z dnia 22 sierpnia 2001 r. (pomiędzy przedsiębiorstwem górniczym – zbywcą i spółką restrukturyzacyjną, określoną w art. 13a ustawy – nabywcą).

Strona powodowa żądała ustalenia, że umowa o restrukturyzację z dnia 6 marca 2002 r. jest nieważna w tej części, w której przewidziano umorzenie wobec powodowych Gmin istniejących wcześniej zobowiązań przedsiębiorstw górniczych z tytułu opłat przysługujących tym Gminom. Obecnie, po odrzuceniu skargi kasacyjnej wobec Gminy M. i Gminy M., Gmina W. podtrzymuje w skardze żądanie ustalenia nieważności wspomnianej umowy w zakresie umorzenia należności z tytułu opłat przysługujących tej Gminie (por. pkt 1 umowy).

Rozstrzygnięcie tej kwestii powinno być poprzedzone ustaleniem prawnego znaczenia umowy o restrukturyzację (art. 8 ust. 1 ustawy), a także właściwego określenia podmiotów tej umowy. Chodzi mianowicie o to, jaki podmiot uzyskuje status „wierzyciela” w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy i tym samym – kto powinien występować jako strona tej umowy ze wszystkimi prawnymi konsekwencjami tego stanu rzeczy, przewidzianymi w ustawie z dnia 26 listopada 1998 r.

4. W literaturze trafnie podkreślano, że ustawodawca w zakresie tzw. postępowania oddłużeniowego, przewidzianego w ustawie z dnia 26 listopada 1998 r., posłużył się instrumentem umowy cywilnoprawnej dla osiągnięcia zakładanych celów procedury oddłużeniowej (art. 1, art. 8 ust. 1 ustawy). Umowa o restrukturyzację nie ma charakteru tzw. umowy administracyjnej (podobnie też uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 85/04, OSNC 2006, z. 1, poz. 4). Analiza przepisów ustawy pozwala na przypisanie omawianej umowie wielu istotnych skutków prawnych w kilku płaszczyznach (por. pkt 2 uzasadnienia). Skutki takie wyeksponowano m.in. w art. 5 ust. 2a ustawy. Zgodnie z tym przepisem, z dniem przejęcia przez spółkę restrukturyzacyjną (art. 13a ustawy) kopalni postawionej w stan całkowitej likwidacji, określone kategorie zobowiązań dotyczące kopalni podlegają umorzeniu, w tym – zobowiązania wobec gminy z tytułu opłat i kar należnych gminie. Wielkości zobowiązań podlegających takiemu umorzeniu określa się w umowie o restrukturyzację (art. 8 ust. 1 ustawy).

Z regulacji tej wynikają następujące wnioski. Po pierwsze, umorzeniu mogą podlegać jedynie zobowiązania objęte umową i określone w tej umowie co do wysokości. Po drugie, chodzi m.in. o zobowiązania obciążające przedsiębiorstwa górnicze wobec gmin z tytułu opłat i kar. Po trzecie, skutek w postaci umorzenia (wygaśnięcia) zobowiązania następuje *ex lege* z chwilą przejścia będącego rezultatem określonej umowy zbycia jednostki organizacyjnej (kopalni) na rzecz tzw. spółki restrukturyzacyjnej przez przedsiębiorstwo górnicze objęte postępowaniem oddłużeniowym. Nabywca kopalni nie odpowiada zatem z chwilą przejścia tej kopalni za „zobowiązania dotyczące tej kopalni”, (art. 5 ust. 2a ustawy), co przyspiesza osiągnięcie celu postępowania oddłużeniowego. Po czwarte, ustawa wymaga zawarcia umowy o restrukturyzację dla osiągnięcia skutków w postaci umorzenia wspomnianych kategorii zobowiązań, mimo że źródłem tych zobowiązań były m.in. stosowne decyzje administracyjne. Umorzenie określonych należności publiczno-prawnych mogło zatem nastąpić dopiero przy zachowaniu stosownych rygorów umowy cywilnoprawnej (umowy o restrukturyzację). Po piąte, dla wywołania skutków prawnych, wskazanych w art. 5 ust. 2a ustawy, niezbędne byłoby zawarcie umowy o restrukturyzację pomiędzy właściwymi podmiotami, tj. dłużnikiem (przedsiębiorstwem górniczym) i wierzycielem w rozumieniu tej ustawy.

Nasuwa się zatem spostrzeżenie, że umowa o restrukturyzację (art. 8 ust. 1 ustawy) stanowi jednak umowę wywołującą istotne skutki prawne i to nie tylko w sferze losu prawnego należności istniejących wobec restrukturyzowanego przedsiębiorstwa górniczego. Dochodzi ona do skutku w wyniku zgodnego oświadczenia woli podmiotów określonych w art. 8 ust. 1 ustawy, niewymagających formy szczególnej (art. 60 k.c.). Nieuzasadnione byłoby zatem twierdzenie (odwołujące się zwłaszcza do źródła powstania należności objętych następnie umową o restrukturyzację), że w art. 8 ust. 1 ustawy doszło do nazwania przez ustawodawcę „umową” określonego zdarzenia prawnego niemającego w ogóle cech jurydycznych umowy jako czynności prawnej. Oznacza to w rezultacie możliwość poddania tej umowy odpowiedniej kontroli sądowej, także z punktu widzenia zachowania w niej przewidzianych *ex lege* warunków prowadzących do oddłużenia przedsiębiorstwa górniczego w postaci umorzenia jego zobowiązań.

5. W art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. posłużono się ogólnym sformułowaniem „wierzyciel” jako strony umowy o restrukturyzację. Powstaje pytanie,

czy status wierzyciela może mieć także gmina górnicza w odniesieniu do opłat określonych w art. 5 ust. 2a pkt 2e tej ustawy.

W art. 8 ust. 1 ustawy wspomina się wprawdzie ogólnie o „wierzycielu”, ale w innych przepisach ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. wskazuje się gminę jako podmiot uprawniony (np. art. 2 pkt 7, art. 4 ust. 1 pkt 5, art. 5 ust. 2a pkt 2e, art. 5 ust. 6 – „opłaty należne gminne”). W odpowiedzi na pozew jako wierzyciela w zakresie opłat i kar pieniężnych za wydobycie węgla kamiennego (należnych za okres do dnia 31 grudnia 2001 r.) wskazywano Ministra Środowiska z powołaniem się na treść art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. nr 110, poz. 1290 ze zm.). Jednakże w piśmie Ministra Gospodarki – Departamentu Restrukturyzacji Przemysłu z dnia 23 czerwca 2001 r.), kierowanego do Ministra Środowiska – Departamentu Geologii, wyraźnie stwierdzono, że w świetle wskazanych w tym piśmie przepisów ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. (np. art. 2 pkt 7, art. 4 ust. 1 pkt 5) „gminy górnicze są traktowane jako wierzyciele, stąd też wnioski o oddłużenie zostały skierowane w ustawowym terminie do tych gmin”. Warto podkreślić, że stanowisko to wyrażone zostało przez jednostki organizacyjne podległe ministrowi, który na podstawie art. 48 ustawy sprawuje nadzór nad realizacją reformy górnictwa węgla kamiennego.

Zgodnie z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1994 r. w sprawie opłat za działalność prowadzoną na podstawie przepisu – Prawa geologicznego i górniczego (Dz. U. Nr 94, poz. 430 ze zm.), opłaty określone w art. 84 i 85 tego Prawa (Dz. U. z 1994 r. Nr 27, poz. 96 ze zm.) wymierza (kwartalnie) w drodze decyzji organ koncesyjny na podstawie informacji składanych przez przedsiębiorcę. O dokonaniu wymiaru opłaty organ koncesyjny zawiadamia gminę lub gminy właściwe ze względu na miejsce prowadzenia działalności (§ 5 rozporządzenia). Przedsiębiorca dokonuje wpłaty opłat bezpośrednio na rachunek gminy (§ 6 rozporządzenia). Opłaty przewidziane w art. 84 i 85 prawa geologicznego i górniczego stanowią w 60% dochód gminy, na terenie której jest prowadzona działalność objęta koncesją. Wspomniane rozporządzenie Rady Ministrów zostało wydane na podstawie art. 86 ust. 3 prawa geologicznego i górniczego. Zgodnie z art. 87 tego prawa, do wspomnianych opłat, „stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych, z tym, że określone w nich uprawnienia Ministra Finansów i organów podatkowych przysługują odpowiednio organom koncesyjnym.” Od dnia 1 stycznia 2002 r. obowiązywała nowa, istotnie zmieniona wersja art. 87 prawa geologicznego i górniczego (Dz. U. z 2001 r. Nr 110,

poz. 1190). Otóż do opłat stosuje się odpowiednio przepisy ordynacji podatkowej o zobowiązaniach podatkowych, z tym, że określone w nich uprawnienia organów podatkowych przysługują wierzycielowi. Wierzycielem jest m.in. gmina górnicza (art. 87 ust. 2). W art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy – prawo geologiczne i górnicze stwierdzono, że do opłat eksploatacyjnych, kar pieniężnych należnych za okres sprzed wejścia w życie ustawy (tj. przed 1 stycznia 2002 r.) oraz ich egzekucji stosuje się przepisy dotychczasowe.

Przedstawiona regulacja prawna opłat przysługującym gminom górniczym pozwala na następujące stwierdzenia.

Po pierwsze, nie można przyjmować tego, że sam sposób dochodzenia należności z tytułu opłat (w reżimie prawa podatkowego) przesądzał zarazem status prawny organu koncesyjnego wymierzającego takie opłaty jako wierzyciela restrukturyzowanych przedsiębiorstw górniczych, skoro takie dochodzenie odbywało się jednak na rzecz gminy (gmina jako tzw. beneficjent opłat, § 6 rozporządzenia z dnia 23 sierpnia 1994 r.). Po drugie, w zakresie określenia podmiotów o statucie wierzyciela w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 1998 r. podstawowe znaczenie powinny mieć jednak przepisy tej właśnie ustawy jako aktu przewidującego szczególny reżim postępowania oddłużeniowego. Po trzecie, wskazana zmiana brzmienia art. 87 prawa geologicznego i górniczego (od 1 stycznia 2002 r.) i przyznanie *expressis verbis* gminie górniczej statusu wierzyciela w zakresie opłat oznaczać może przesądzanie takiego statusu także w ramach postępowania oddłużeniowego w rozumieniu art. 7 i 8 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. Co więcej, w nowej wersji art. 87 ust. 2 prawa geologicznego i górniczego nie różnicuje się statusu wierzycielskiego gminy górniczej w zależności od daty powstania należności z tytułu opłaty.

Oznacza to, że gmina górnicza – wbrew stanowisku wyrażonemu w literaturze – jest wierzycielem w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. w odniesieniu do przysługujących jej należności z tytułu opłat określonych w art. 5 ust. 2a pkt 2e tej ustawy i to już od czasu wejścia jej w życie. Ustawa ta przewiduje zatem wszczęcie postępowania oddłużeniowego w zakresie tych opłat i zawarcie umowy o restrukturyzację z udziałem takiej gminy.

6. Z treści umowy z dnia 6 marca 2002 r. wynika to, że nie uczestniczyły w niej powodowe gminy górnicze (w tym – Gmina W.). W związku z tym, że umowa ta *ex lege* wywołuje jednak określone skutki prawne mimo jej ustalającego, a nie kreatywnego charakteru (art. 56 k.c.), powinny być zachowane wszystkie przesłanki jej skuteczności

przewidziane w art. 8 ust. 1 ustawy. Uczestniczyć w niej mogą jedynie podmioty mające status dłużnika i wierzyciela w rozumieniu tej ustawy. Nieuczestniczenie w niej Gminy W. powoduje to, że wobec tej Gminy (skarżącego) kwestionowana umowa nie mogła wywołać żadnych skutków prawnych, w tym – skutku w postaci umorzenia zobowiązań określonych w pkt 1 tej umowy. Z treści umowy i ustaleń dokonanych przez Sądy meriti nie wynika, że Skarb Państwa – Minister Środowiska, zawierając umowę, działał w imieniu gmin uprawnionych do uzyskania opłat. W tej sytuacji skarżąca Gmina nie ma w ogóle w obecnym postępowaniu odpowiedniego interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieważności umowy z dnia 6 marca 2002 r. w zakresie wskazanym w skardze kasacyjnej. Nie można zatem twierdzić, że doszło do naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 56 § 1 k.c. i art. 353¹ k.c. przez ich błędną wykładnię.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną Gminy W. jako nieuzasadnioną (art. 398¹⁴ k.p.c.). Nie obciążono skarżącej Gminy kosztami postępowania kasacyjnego z uwagi na wystąpienie okoliczności przewidzianych w art. 102 k.p.c.